

POSTANOWIENIE

Dnia 12 grudnia 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jolanta Strusińska-Żukowska (przewodniczący)

SSN Bohdan Bieniek (sprawozdawca)

SSN Krzysztof Staryk

w sprawie z odwołania Dyrektora Sądu Okręgowego we W.
od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału we W.
z udziałem zainteresowanego M. S.
o ubezpieczenie społeczne,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 12 grudnia 2018 r.,
zażalenia odwołującego się na postanowienie Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 3 lipca 2018 r., sygn. akt III AUa [...],

oddala zażalenie.

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 3 lipca 2018 r. Sąd Apelacyjny w [...], w sprawie z odwołania Dyrektora Sądu Okręgowego we W. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział we W., przy udziale M. S. o ubezpieczenie społeczne, odrzucił apelację Sądu Okręgowego we W. od wyroku Sądu Okręgowego w L. z dnia 8 listopada 2017 r.

W sprawie ustalono, że wyrokiem z dnia 8 listopada 2017 r. Sąd Okręgowy w L. oddalił odwołanie Dyrektora Sądu Okręgowego we W. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział we W. z dnia 21 października 2016 r., mocą której organ rentowy objął ubezpieczeniem społecznym M. S. z tytułu wykonywania

u płatnika składek – Sądu Okręgowego we W. umowy o świadczenie usług, do której zgodnie z Kodeksem cywilnym stosuje się przepisy dotyczące zlecenia.

Powyższy wyrok zaskarżył apelacją Sąd Okręgowy we W., działający przez pełnomocnika w osobie radcy prawnego M. K.-W..

W dniu 17 kwietnia 2018 r. doręczono pełnomocnikowi wezwanie do uzupełnienia braków formalnych apelacji, przez złożenie pełnomocnictwa do reprezentowania w sprawie płatnika składek w terminie tygodniowym, pod rygorem odrzucenia apelacji. Przedmiotowy obowiązek nie został wykonany.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, apelacja podlega odrzuceniu (art. 370 k.p.c.), bowiem w określonym terminie (do dnia 24 kwietnia 2018 r.) nie uzupełniono jej braków formalnych. Z kolei w myśl art. 373 k.p.c. sąd drugiej instancji odrzuca na posiedzeniu niejawnym apelację, jeżeli ulegała ona odrzuceniu przez sąd pierwszej instancji. Jeżeli dostrzeże braki, do których usunięcia strona nie była wezwana, zażąda ich usunięcia. W razie nieusunięcia braków w wyznaczonym terminie odrzuci apelację.

Sąd drugiej instancji podniósł, że w postępowaniu przed sądem pierwszej instancji odwołanie zostało wniesione w imieniu Dyrektora Sądu Okręgowego we W. i pełnomocnik dysponował pełnomocnictwem udzielonym przez ten podmiot. Natomiast apelacja od wyroku Sądu Okręgowego w L. została wniesiona w imieniu Sądu Okręgowego we W. przez profesjonalnego pełnomocnika – radcę prawnego M. K.-W.. W takim stanie rzeczy, skoro w wyroku sądu pierwszej instancji jako odwołujący został oznaczony Dyrektor Sądu Okręgowego we W., a apelacja została wniesiona w imieniu – z wyraźnym zaznaczeniem – Sądu Okręgowego we W., to widoczny jest brak umocowania dla pełnomocnika wnoszącego apelację. Jednocześnie wobec zaniechania uzupełnienia dostrzeżonego braku, apelacja podlega odrzuceniu z mocy art. 373 k.p.c.

Odwołujący się – płatnik składek – Sąd Okręgowy we W. zaskarżył postanowienie Sądu Apelacyjnego w [...] zażaleniem, zarzucając naruszenie prawa procesowego, to jest:

- art. 370 k.p.c. przez niewłaściwe zastosowanie polegające na nieuprawnionym przyjęciu, że apelacja zawiera braki, których strona nie uzupełniła w wyznaczonym terminie;

- art. 373 k.p.c. przez bezzasadne przyjęcie, że wezwanie do usunięcia braków apelacji zostało doręczone ustanowionemu w sprawie pełnomocnikowi;

- art. 133 § 3 *in fine* k.p.c. przez przyjęcie, że pismo adresowane imiennie do pełnomocnika procesowego i odebrane przez osobę upoważnioną przez stronę do odbioru za pośrednictwem systemu teleinformacyjnego, zostało pełnomocnikowi skutecznie doręczone – w sytuacji, gdy strona nie występowała w procesie jako *statio fisci* Skarbu Państwa;

Mając na uwadze powyższe, skarżący domagał się uchylecia zaskarżonego orzeczenia i zasądzenia na jego rzecz kosztów postępowania zażaleniowego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zażalenie jest bezzasadne.

Sąd Apelacyjny nie naruszył art. 370 k.p.c., gdyż poza sporem pozostaje fakt, że radca prawny wnoszący apelację w imieniu płatnika (Sądu Okręgowego we W.) nie uzupełnił braku, do którego został prawidłowo i skutecznie zobowiązany. Chodzi naturalnie o przedłożenie pełnomocnictwa do reprezentowania Sądu Okręgowego we W. w postępowaniu sądowym.

Ocena poszczególnych faz postępowania nie pozostawia wątpliwości co do prawidłowego procedowania przez Sąd Apelacyjny, ujawniając jednocześnie mankamenty w sposobie oznaczenia strony odwołującej się od decyzji organu rentowego, jakie wystąpiły w odwołaniu od tej decyzji oraz w dalszej części procesu.

Nie ulega wątpliwości, że obowiązkiem wnoszącego pozew (art. 126 § 1 pkt 1 k.p.c.) jest prawidłowe oznaczenie stron. Jednocześnie odwołanie w sprawie z zakresu ubezpieczeń społecznych pełni rolę pozwu, co więcej w takim wypadku podmiot wnoszący odwołanie ma ułatwione zadanie, gdyż odwołuje się od decyzji organu rentowego, który rozstrzygnął już spór na drodze postępowania administracyjnego, określając podmioty objęte treścią decyzji. Nie inaczej było w sprawie, bowiem Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział we W. w decyzji z dnia 21 października 2016 r. wskazał, że M. S. – jako osoba wykonująca pracę na podstawie umowy o świadczenie usług – podlega obowiązkowo ubezpieczeniu społecznemu u płatnika składek Sądu Okręgowego we W.. W ten sposób doszło do

wyznaczenia kręgu podmiotów, które potencjalnie mogły występować w sprawie. Warto zauważyć, że sposób redakcji decyzji organu rentowego był zdeterminowany umową między M. S. i Sądem Okręgowym we W.. Oceny tej nie zmienia fakt, że podpisując umowę Sąd Okręgowy był reprezentowany przez Dyrektora tej jednostki.

Zgodnie z art. 21 § 1 ustawy z dnia 21 lipca 2005 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych (jednolity tekst: Dz.U. z 2018 r., poz. 23, dalej u.s.p.) organami sądów (w sądzie okręgowym) jest prezes sądu, kolegium sądu i dyrektor sądu. Kompetencje prezesa sądu określa art. 22 u.s.p., zaś dyrektora art. 31a u.s.p., przy czym te regulacje ulegały zmianom. Widać to wyraźnie na tle zmian wprowadzonych ustawą z dnia 18 sierpnia 2011 r. o zmianie ustawy - Prawo o ustroju sądów powszechnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2011 r. Nr 203, poz. 1192), która (art. 1 pkt 21) ukształtowała kompetencje dyrektora jako zwierzchnika służbowego dokonującego czynności z zakresu prawa pracy oraz reprezentującego sąd w tym zakresie wobec pracowników sądu, z wyłączeniem sędziów, referendarzy sądowych oraz asystentów sędziów.

Natomiast zagadnienie dotyczące płatnika składek reguluje ustawa z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2017 r., poz. 1778), przyjmując w art. 4 pkt 2 lit. a, że płatnikiem składek jest pracodawca – w stosunku do pracowników i osób odbywających służbę zastępczą oraz jednostka organizacyjna lub osoba fizyczna pozostająca z inną osobą fizyczną w stosunku prawnym uzasadniającym objęcie tej osoby ubezpieczeniami społecznymi, w tym z tytułu przebywania na urlopie wychowawczym albo pobierania zasiłku macierzyńskiego, z wyłączeniem osób, którym zasiłek macierzyński wypłaca Zakład. (zob. B. Gudowska, J. Strusińska-Żukowska w: *Ustawa o systemie ubezpieczeń społecznych. Komentarz*, Warszawa 2014; M. Łabanowski w: *Ustawa o systemie ubezpieczeń społecznych. Komentarz*, J. Wantoch-Rekowski [red.], Warszawa 2015). Spory rozstrzygane w postępowaniu w sprawach z ubezpieczenia społecznego wynikają ze stosunku prawnego opierającego się na relacji między organem ubezpieczeń społecznych, ubezpieczonym i płatnikiem składek, konstruowanej wokół publicznoprawnej instytucji finansowania i redystrybucji świadczeń z ubezpieczenia społecznego, która to więź powstaje z mocy prawa, automatycznie i niezależnie od woli jej stron.

Stronami materialnego stosunku ubezpieczenia społecznego są więc oprócz organu rentowego, ubezpieczony i płatnik składek na te ubezpieczenia. Wiążąca istniejąca pomiędzy płatnikiem a ZUS ma charakter pochodny w relacji do stosunku ubezpieczenia. Do jej powstania dochodzi wraz z powstaniem stosunku ubezpieczenia, czyli objęcia ubezpieczeniem osoby spełniającej określone ustawowo kryteria (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 17 czerwca 2014 r., II UZ 34/14, LEX nr 1487088). Płatnik składek jest obowiązany według zasad wynikających z przepisów ustawy obliczać, potrącać z dochodów ubezpieczonych, rozliczać oraz opłacać należne składki za każdy miesiąc kalendarzowy (por. art. 46 ust. 1 ustawy systemowej). W orzecznictwie Sądu Najwyższego wypowiedziano się w kwestii płatnika składek – pracodawcy. Jako przykłady można nadmienić zagadnienie dotyczące spółki cywilnej (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18 marca 2014 r., II UK 449/13, LEX nr 1451362), czy też wspólnika jednoosobowej spółki z ograniczoną odpowiedzialnością (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 września 2014 r., II UK 587/13, LEX nr 1540267). Również doktryna zajmuje się tym zagadnieniem (zob. Z. Kubot, *Definicja legalna oraz definicje prawnicze płatnika składek w: Tendencje rozwojowe indywidualnego i zbiorowego prawa pracy*, Księga Jubileuszowa prof. G. Goździewicza, pod red. M. Szablowskiej-Juckiewicz, B. Rutkowskiej, A. Napiórkowskiej, Toruń 2017).

Z analizy treści art. 4 pkt 2 ustawy systemowej należy wywnioskować, że płatnikiem składek są nie tylko pracodawcy, ale także jednostki organizacyjne. Naturalną konsekwencją tego jest stwierdzenie, że może to być podmiot, który nie został przez przepisy prawa cywilnego wyposażony w zdolność prawną. Wyraźnie widać to na przykładzie art. 4 pkt 2 lit. a w połączeniu z pkt 2 lit. t ustawy systemowej. Wspomniane już wcześniej jednostki obsługi ekonomiczno-administracyjnej, utworzone przez jednostkę samorządu terytorialnego rozliczają i opłacają składki za ubezpieczonych wykonujących pracę w podlegających jej szkołach. Położony jest tu zatem akcent na faktyczne czynności (obliczenie, opłacenie składki) a nie ustrój tego podmiotu. Dodatkowo jest mowa o osobach wykonujących pracę, a nie tylko o pracownikach. Wykonywanie pracy zarobkowej jest dziś przedmiotem także umów prawa cywilnego (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 18 października 2017 r., I UK 20/17, niepubl.).

Tymczasem odwołanie od decyzji organu rentowego złożył profesjonalny pełnomocnik, powołując się na pełnomocnictwo udzielone przez Dyrektora Sądu Okręgowego we W., nazwanego w treści pisma płatnikiem. W toku procesu przed Sądem Okręgowym w L. nie doszło do korekty stron, mimo że w odpowiedzi na odwołanie organ rentowy prawidłowo określił płatnika składek. W rezultacie w postępowaniu odwoławczym nie brał udziału Sąd Okręgowy we W..

Skutki nieprawidłowego oznaczenia ponosi wnoszący pismo. W judykaturze i piśmiennictwie jednolicie przyjmuje się, że powód, na którym ciąży obowiązek oznaczenia strony pozwanej może uściślić jej oznaczenie, jeżeli nie prowadzi ono do naruszenia tożsamości stron (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 lutego 2004 r., I CK 342/03, LEX nr 467459). Jednak w procesie nie było żadnych modyfikacji, a przynajmniej analiza pism składanych w toku procesu nie uzewnętrznia zamiaru pełnomocnika do sprecyzowania podmiotu (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 lutego 2004 r., I CSK 342/04, LEX nr 467459). Wymóg działania sądu z urzędu dotyczy spraw z udziałem Skarbu Państwa, w razie wadliwego określenia jednostki organizacyjnej, z którą wiąże się dochodzone roszczenie. Jeżeli dochodzone roszczenie wiąże się z działalnością Skarbu Państwa reprezentowanego przez różne jednostki organizacyjne, to ustalenie zakresu odpowiedzialności każdej z nich nie należy do kompetencji i obowiązku sądów. Sąd ma jedynie obowiązek dbania o to, by Skarb Państwa był reprezentowany w procesie przez ten jego organ czy też przez te jego organy, z których działalnością wiąże się dochodzone roszczenie (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 29 lipca 1970 r., II CR 301/70, OSNC 1971 nr 3, poz. 55 z glosą J. Krajewskiego, Państwo i Prawo 1971 nr 12, s. 1082). W sprawie roszczenie nie dotyczy Skarbu Państwa, co też słusznie dostrzega żalący.

W takim układzie zależności, skoro apelację od wyroku Sądu pierwszej instancji wniósł pełnomocnik (ten sam radca prawny), lecz w imieniu Sądu Okręgowego we W., to naturalnym procesem stało się zobowiązanie go do przedłożenia stosowanego pełnomocnictwa. Obowiązek jego przedłożenia jest oczywisty, a marginalnie widać to na etapie obecnego postępowania zażaleniowego, kiedy stosowne dokumenty zostały załączone do zażalenia. Zobowiązanie do uzupełnienia braków formalnych zostało wysłane pod prawidłowy

adres, taki jaki został wskazany w apelacji i zostało skutecznie odebrane (k. 84). Należy zaznaczyć, że pełnomocnik procesowy nie wskazał innego adresu dla doręczeń (np. adresu własnej kancelarii), a zatem nie doszło do uchybienia art. 133 § 2 k.p.c.

Summa summarum, Sąd Najwyższy orzekł na podstawie art. 394¹ § 3 k.p.c. w związku z art. 398¹⁴ k.p.c.